

6-03

ЧЫРВОНАЯ
БЕЛАРУСЬ

1
3
9
1

Ж Н І В Е Н Ь

№ 15

Ба 1540

ПІОНЭР-УДЗЕЛЬНІК ЗЬЕЗДУ

3

Ь М Е С Т:

Мікола Нікановіч

СНАРАБЕЯ

малюнкі Давідовіча

Якуб Ярмаловіч

ПАПЛЫЛІ ПЛЫТЫ

верш

Л. Чарнякоў

ЗЬЗЭД УДАРНІКАЎ—

ТРЭЦЯГА РАШАЮЧАГА

нарыс

Г. Хомчанка

ЗЬЛЁТ ТРЭЦЯЙ ЗЬМЕНЫ

нарыс

Сяргей Раніта

МЮДАЎСНІ МАРШ

верш

Р. Кальтофян

НА БАРАЦЬБУ СУПРОЦЬ

ІМПЭРЫЯЛІСТЫЧНАЙ БАЙНЫ

нарыс

М. Лісьцінаў

З О Л Ь

адрыван з п'есы

ІНІЖНАЯ ВІТРЫНА

МАЛЮНКІ:

Отто Грыбель

„Ранены“, Клеры 1916“

ФОТА ЗДЫМКІ:

Ляндэбэрга

Шкэль

Семянкі

ПРОЛЕТАРЫ УСІХ ІРАІН, ЗЛУЧАЙЦЕСЯ!

ЖНІВЕНЬ 1931

Чырвоная Беларусь

ЦЕНТР. ГОСБИБЛИОТЕКА Т.С.С.Р.

И. н. в. № 137

А Д Р А С
РЭДАНЦЫІ,
САВЕЦКАЯ, 59
Тэл. № 11-09.

№ 15

БАВОД

БАЯВЫМІ КЛАПЁНАМІ НАШТУРМ
ДРУГОГА БАЛЬШАВІЦКАГА ў РАДЖАЮ

Фотэ Дяндэбэрга.

с н а р а б е я

... Каханьне — тая-ж сьляпая і незгасальная вера. Людзі кахаюць таму, што кахаюць і нікія довады рассудка ім дзеля гэтага непатрэбны.

Ромэн Роллан.

У тугім пагушкваньні вагону мэлёдычна і мякка пагрымліваюць тахты, і Андрэй ужо з нейкай абьякасьцю пазіраў цераз адчыненае вакно па аднастайную роўнядзь мора. Мутным срэбрам блішчыць яно недзе пад гулкімі коламі, маўчыць і жывым волавам переліваецца пад роўнай паласою электрычнага сьвятла з вокнаў экспрэсу.

А ў вакно шырока дыхае мора густым і сьраватым ветрам. Далей-жа мора губляецца ў цёмных і цяжкіх далаглядах і зусім зьліваецца з небам.

З вакна не разьбярэш — ці то цягнік ляціць, ці то каля цягніка плаўна адлятаюць назад абрывістыя берагі, глыбокія затокі, срэбныя ад сьвятла кусты і падсьлепаватыя ды мізэрныя станцыённыя будынкі.

Часамі дзе ў цёмнай затоцы задрыжыць нясьмелая зорка, пацягнуцца некуды ад сябе палахлівым залатым касьніком і згубіцца ў зыбкіх туманых.

Гэта рыбацкі човен ціха блудзіць і рассыпае цераз рыбацкія сеткі за сабою залаты дождж.

Вясеньняя ноч душная і да густаты цёмная. Пахне сьвежаю зямлёю, морам і перапаленым коксам. У Андрэя думкі завязваюцца тугой дзявочаю касою, потым распутваюцца, кудзеляцца і зноў вязуцца ў нястройныя і беспарадку наматаныя клубкі, блытаюцца і зацягваюцца ў пялёнку цягучай і надакучлівай дрэмы.

Цяжка ад беспарадачных думак, як цяжка і ад жыцьця, што аніяк ня ладзіцца, ня хоча пайсьці па надзейных і пэўных рэйках чалавечага і грамадзкага дабрабыту і сямейнага шчасьця... Блытаецца жыцьцёвы цягнік. У мутных, як позьні восенскі вечар, далах.

Урывак з аповесьці Міколы Нікановіча.

Малюнкi ДАВІДОВІЧА.

Цяжка на Андрэевай душы. І пад тугі і плаўны гушкат пераносіцца ён у ня так даўно мінулае...

... Тады была вось такая-ж самая ноч. Ноч поўная цемнаты і засеяных зрэдку зор. Была дзівосная беларуская ноч. Таксама ўліваліся ў вакно пахі, але толькі родныя і мілыя сэрцу. У бязьмежных палёх заплывалі ў вагон віхрастыя бярозы, а ў барох-пушчах — засмоленая і густое паветра.

Ехалі яны ўдвох. Ехалі моўчкі, не сказаўшы адзін аднаму ніводнага ні добрага, ні дрэняга слова. То былі чужыя, па разладзёзду душы, людзі і між-тым такія блізкія, родныя, крэўныя. Такімі могуць быць толькі муж і жонка.

Андрэю хацелася тады то злавашча, зрабіцца лютым зверам і рваць яе на кавалкі, так як гэта робіць галодная тыгра са сваёй здабычаю... ці не, ня так!.. Хацелася вось так памаленьку, павольна мучыць яе, каб растала, згасла ў жорсткай і жудаснай сьмерці і толькі за тое, што вось ці сёньня так заўтра яна будзе ў абнімках другога, будзе цалаваць яго, аддасць усе пяшчоты свае... Той будзе ўвесь шчасьлівы, самаздаволены і таму грубы ад свайго шчасьця, захоча ўзяць, захоча паказаць сваё прышынство і перад ёй (няшчаснаю!) і перад ім Андрэем.

А то раптам, як вокам змаргнуць, узнікла ў Андрэя паста нова: вось зараз-жа, тут, у гэтым цесным і мо' такім да шчасьця і замілаваньня прытульным купэ — кінучца перад ёй на калені і цалаваць яе твар, рукі, ногі, цалаваць гэтую дарагую для яго вопратку і ўжо з памутнелаю сьвядомасьцю прасіць... не, — маліць яе, маліць — калі так можна сказаць, — каб яна даравала яму ўсё, усё... І адначасна адчуваў ён, што на гэта ў яго ня хопіць адвагі, сьмеласьці. Ведаў, што калі так зробіць: — будуць сьлёзы, бурныя сьлёзы і таму баяўся іх хужэй ад усяго.

Яна сядзела тады за столікам у чорным шаўковым плацці, нямая і бледная, што папера, як казаная прынтэса, памёршая ў крышталёвых палацах на дне залаціста-блакітнага возера. Здаецца чакае толькі прыходу каханага свайго з разрыў-травою ды з гаючаю і жывучаю вадою.

Так у казцы, а ў сапраўднасьці Андрэю здавалася, што яна за час гэтай катастрофы значна пахудзела і ўсё-ж-ткі зрабілася больш прыгожаю, больш мужаю і сільнаю. Увесь час у сваіх руках нэрвова круціла бэзавую завяўшую галінку і, у глыбокай задумнасьці (як-бы здавалася), пільна глядзела на Андрэя.

Маўчаў Андрэй і глядзеў у аксаміт ночы, а перажываньні ў іх былі, амаль, роўныя... Кожны з іх лічыў сябе цалкам ва ўсім вінаватым і адначасова апраўдваў сябе.

Заставалася праехаць ім адзін толькі пралёт. Тады-ж Андрэй вышаў з купэ ў калідор. З шумам адчыніў ён вакно і ўсьпёрся на раму. Ня было тады ветру зусім, толькі сярод няроўна абарваных оранжава-блакітных воблакаў уцякаў ад зорак на злом галавы жоўты ўшчэрблены месяц.

Вось ужо хутка і астаноўка. Тут трэба будзе зьлезьці, тут вырашыцца лёс двух людзей. Цяпер ужо ў Андрэя было зусім пуста на душы, проста нічога ня думалася і не жадалася. Была нейкая абьякасьць да ўсяго. Вось-жа ў гэты час нехта павольна няпэўнаю ступою падышоў да яго ззаду і спыніўся. Андрэй падсьвядома адчуў, што гэта была яна. Так толькі адчувае закаханы ў сваю любімую, так адчуваюць людзі блізкасьць і здань сьмерці ці няшчасьця.

Андрэй не абярнуўся. У Андрэя на адзін няясна вызначаны момант зьявілася ў душы буйная і глыбокая і таму балючая радасьць пераможцы. Значыць ня ён, а яна... яна першая падышла...

Вось так як і сёньня мякка гушкаў цягнік. Ня было толькі тых зор, ні месяца, што бачылі ўсё і не далі-б зманіць. Там плакалі тады над дарогаю старыя кацярынінскія бярозы, а тут...

Але яна пастаяла яшчэ трохі, нібы нешта вырашаючы і... ах-як прыемна яе мяккая рука, што так пяшчотна лягла на ягоным плечы. Андрэй убачыў яе скамянелы, худы і беты, што крэйда, твар і шырокія ды ў ліхаманкавым агні вочы. Хацеў нешта сказаць, ды яна папярэдзіла яго:

— ... Заграй мне! — а вусны былі чорныя і неак дзіўна трымцелі.

— Калі?.. Чаму?! — не прадумаўшы кінуў Андрэй, абы што сказаць. У ягоным сэрцы ўжо загарэлася няясная надзея... Памятае ён, што калаціліся ў яго ня толькі рукі, калаціліся і вусны і сэрца і сам увесь...

— ... зайграй мне тую-ж самую рэч, якую я так люблю... якую так любіла... (паправіла яна). — Вось калі я пакахала цябе — у той вечар ты іграў... Ты добра яе памятаеш... Як мы разыйшліся, і тады... — ды ўжо ня было больш у яе слоў. Яна праглынула іх і, удавілася.

Андрэй ведае бяз слоў. Чаму яе рука такая халодная?! Ну, дармо, нічога! Можа абдумалася яна, можа зноў як і раней жыццё пойдзе... няхай ужо сабе і не па рэйках...

— Тут, у вагоне?.. Ды гэта-ж немагчыма!..

Яна пастаяла перад ім, усё падкрэсленае характава і шчасце, потым бяз слоў павярнулася ў купэ і выйшла з капялюхом у руках. Навошта ёй быў ён? Без патрэбы пакруціла ў руках і...

— Ну, Андрушка—даруй за ўсё... — яна здаецца гэтага і не сказала, але толькі пачуў Андрэй.

Потым крутка павярнулася ад яго і пашла з вагону.

Чаму тады не затрымаў яе Андрэй, чаму было ня выканаць тэй цудоўнай і настолькі-ж дзіўнай ды віхрыста-страснай рэчы? Ну, так вось сталася! Хто-ж гэта дазнаецца ці каму гэта вядома заўтрашняе ў сваім жыцці?!

Андрэй толькі ў няяснай трывозе і прыбітасці зноў перагнуўся пераз вакно і пачаў інстынктыўна сачыць за выхаднымі дзвярыма. Цераз хвіліну чорная фігура выйшла на падножку і Андрэй адразу-ж спазнаў яе. Потым убачыў таксама зусім выразна, як гэта чорная фігура сарвалася з падножкі і матнулася вялізарнай чорнай птушкаю некуды ў прадоньне, у невядомае і жудаснае...

І здаецца яшчэ пачулася Андрэю, што нібы хруснула пад вагонам і вагон згубіў роўнамерны і пастаянны тахт. А вось крык жудасны і нямой печалавечай сьмерці, гэты крык ён чуў зусім добра. Такі крык можа пачуў ня толькі ён адзін, але нават увесь цягнік.

Гэта не забудзе ніколі Андрэй!

Тады-ж у бяспамяцтве Андрэй з усёй сілы рвануў за ручку падважніка. Затармазіла. І яшчэ на хад Андрэй саскочыў з вагону.

Цягнік спыніўся. Людзі спалі. За вокнамі падалі некалькі ў пераборку галасоў. І ніхто ня ведае і ведаць ня будзе, што адбылося ў тую ноч на рэйках.

Гэта было так нядаўна і так, здаецца, даўно, што ў Андрэевай памяці толькі прамільгне на нейкі момант яе апошні выраз твару, момант, калі яна папала пад калёсы. Не, чаму?— Андрэй памятае і больш з іхнага сумеснага жыцця, ды толькі падзеі астатнія ў памяці горкай крушынавай ягадзінаю... Мо' таму так хутка і сьцёрліся з ягонай памяці і сэрца выраз радасьці і глыбокай пяшчоты на яе твары.

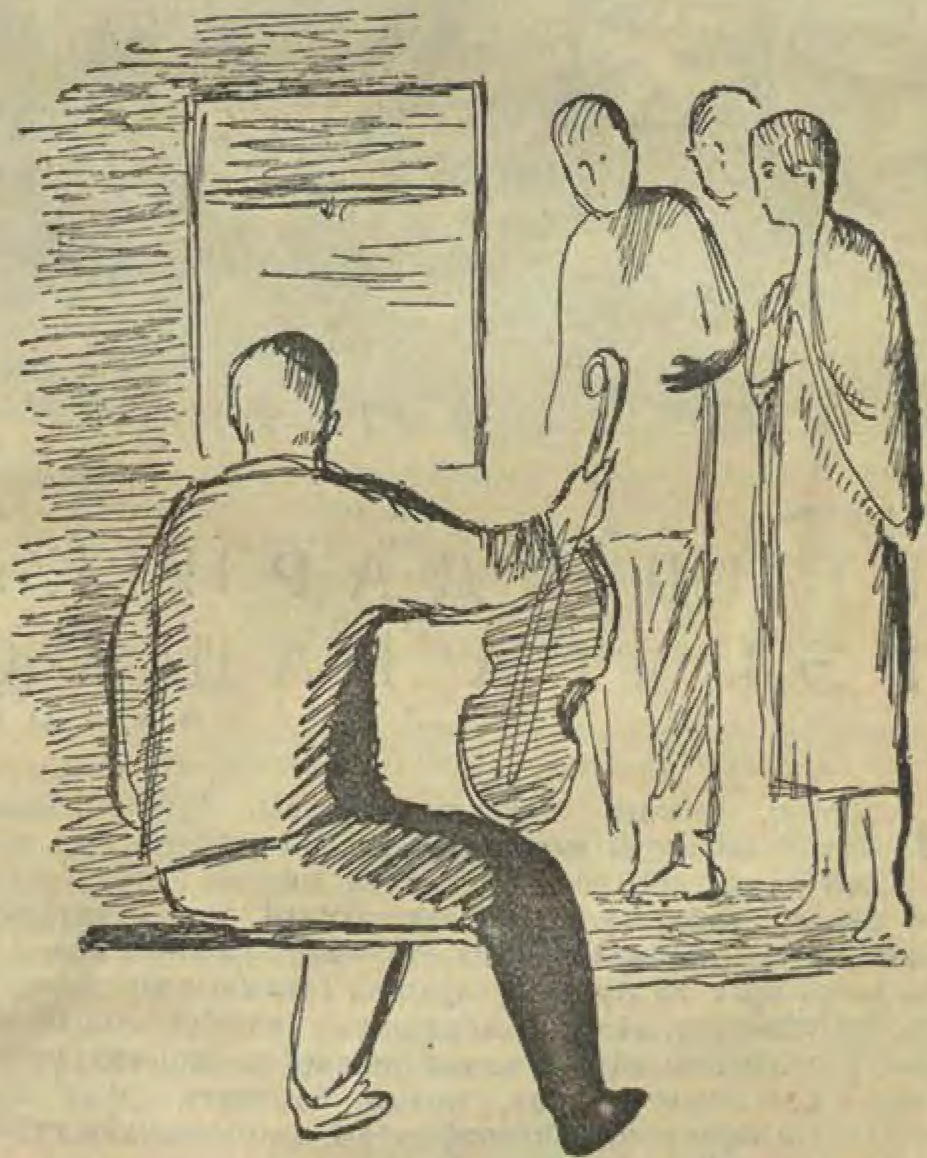
Як-бы там ні было, але сёння ўсё скончана і сёння трэба пачынаць новае жыццё, зноў трэба будаваць клепатлівыя гранкі вапчыны адрэзаныя назаў ёды ад Андрэевага жыцця няўмольным і выпалковым зямном.

Новае жыццё... А для новага жыцця трэба новыя сілы, сьвежыя, маладыя, загартаваныя барацьбою і нязломнаю сілай волі Іх ужо ў Андрэя бракавала. Вось і едзе ён сёння на далёкае паўдня, вось чаму і навеяла гэта ноч столькі думак і перажыванняў, бо паміж сёнешнім і тым памятным назаўсёды вечарам была нейкая аналёгія, жудаснае падабенства.

І Андрэй наперакор усяму зайшоў у купэ і выняў з футарала скрыпку. З нейкім задурэньнем замілаваньнем пакруціў у руках пафарбаваны пач арэх інструмант, старанна здымухнуў ад каніфоні «пад струн пыл, задумаўся, потым разы два тромкнуў і прыслухаўся да цудоўна-малінавых звяночкаў у крышталёвых даях. Калі-ж гэтыя мінорныя гукі недзе далёка-далёка расталі, Андрэя нешта ўшчыпнула за сэрца і ён паклаў скрыпку на сваё месца.

Упрашалі хлопцы, але ня было ў яго настрою.

Экспрэс, як люты зьвер ліцеў наперад і закалыхваў.

ПАПЛЫЛІ ПЛЫТЫ ВЕРШ ЯКУБА ЯРМАЛОВІЧА

1

скрыўся зорнасьцю агнёў
Прастор, марозамі сьпавіты,
І блудны месяц чырванёў
На паўшляху сваёй орбіты.

Мінала ноч
І ўскрыльваў дзень,
Каб зноўку сонцам разгарацца,
Каб зноўку ўліць у кроў людзей
Задор бадзёрасьці і працы.

Гэды туды, дзе даўні лес
Шумеў таемнасьцю адвеку,
Без надламанасьці калень
Ішлі брыгады лесасекаў...

Абшар у песьнях патанаў,
Глыталі пілы дравясіну...
... І ўпала першая сасна
Ў сьнягоў пуховую пярыну.

А ўдзень, пад скрыпы палазоў
І скрозь марозную імглівасьць,
Шнуры бясконцыя вазоў
Ішлі абозамі на прыстань.

Падыходзіў воз, за ім—другі
І румаўнічыя з натхеньнем
На гладкім беразе рак
Складалі стромкае бярвеньне.

2

Яшчэ прадранішняя парой
Над лугам песьні праплывалі...
Маўчалі вольхі над ракой,
Адбіўшы постаці у хвалях.

І нібы дзед, стагодні дуб
Ківаў размашыстай каронай,
Як па палену на ваду
Спускалі рупна плытагоны.

А потым пільня, як і скрозь,
Бярвеньне віткамі скруцілі,
Каб хвалі ўзьюшаных вятроў
Над чалавекам не пакпілі.

... І загарэліся сьцяжкі
На хатках гоных і раптоўных,
Запелі песьню плытнікі
І—паплылі плыты на поўдзень.

ФОТО ШИЗЛЬ

"ДАЕШ 100 ПРОЦАНТАЎ ПАЗЫНІ",

ЗЬЕЗД УДАРНІКАЎ— ТРЭЦЯГА РАШАЮЧАГА

НАРЫС Л. ЧАРНЯКОВА

Фабрыкі, заводы, саўгасы, колгасы, МТС вайсковыя часыці ахоплены вялізарнай творчай работай. Пад лёзунгам новых перамог рыхтаваліся яны да Усебеларускага зьезду рабселькораў. Нарастаючым тэмпам наплывалі гарачыя дні напружанай пералезьдаўскай работы. Кожны сёнешні дзень браў на буксір учарашні. Істужкі тэлеграфу, рэзкія званкі тэлефону, лісты брыгад друку і рабселькораў павядамлялі ў рэдакцыю аб усё новых перамогах—новых дзесятках цэлавых і колгасных газетах, новых брыгадах друку, выкананьні (і часта датэрмінова) плянаў сяўбы, падрыхтоўкі да ўборкі, росьце новых колгасаў.

Дзелавіта і ўрачыста рыхтуецца Менск. Рабкоры друкарні імя Сталіна па сваёй ініцыятыве распрацавалі проект тэзісаў аб задачах рабкораў поліграфпрамысловасьці і падносяць іх зьезду; варашылаўцы—звыштэрміновай работай рабкораў-ударнікаў выпусьцілі звыш пляну ў падарунак зьезду 3 сьвідравальныя варштаты, якія сабралі з бракаваных дэталей, адпаведна падагнаўшы (падтачыўшы і падсьвідраваўшы) іх. Дружна рыхтуюцца на прадпрыемствах да дэманстрацыі ў гонар зьезду.

З шумам адчыняюцца дзьверы рэдакцыі—„Рабселькор“ сустракае першых дэлегатаў. Невялічкая гутарка, экскурсія ў друкарню, некалькі таварыскіх запытаньняў, адказаў згуртоўваюць, знаёмяць паміж сабою дэлегатаў, рыхтуюць іх да супольнай творчай работы на зьездзе.

Па-новаму будзе гэты зьезд праходзіць, па-новаму да яго рыхтуюцца. Кіпіць работа па рэдкалегіях і комсамольскіх калектывах Менску. Сёньня— апошні дзень, а ўвечары дэманстрацыя сустрэчы зьезду.

50 фотокораў, аб'яднаўшыся ў брыгады, рыхтуюцца бесперапынна абслугоўваць зьезд.

10 ліпеня. Выдатная гістарычная дата—адчыняецца Другі Усебеларускі зьезд рабселькораў. Ужо з раніцы адзін за ад-

ным і групамі наведваюць „Рабселькор“ прыехаўшыя дэлегаты. Сустрэча, таварыскія гурткі—кароткі абмен вопытам.

Організаваліся ў колёны. Ідзем сустракаць аб'яднаную гомельска-бабруйскую дэлегацыю. Іх прывязе паравоз, які адрамантавалі звыштэрмінова ў падарунак зьезду рабкоры-ударнікі гомельскага дэпо.

На ўсіх парах, роўна адбіваючы калёсамі такт, падлятае да пэрону чысты да блеску, увесь у лёзунгах-прывітаньнях паравоз С-176—ударнік імя 2-га Усебеларускага зьезду рабселькораў.

Каля паравозу кароткі мітынг. Рабкор-ударнік Шчарбакоў ад імя рабселькораў дэпо і ўсёй Гомельшчыны вітае тых, якія сустракалі дэлегатаў. Дэлегаты Украіны і Смаленску, якія прыбылі на зьезд, напамінаюць: за вашым зьездам, за вопытам вашай работы сочаць рабселькоры і друк усяго Саветскага Саюзу. На вашым вопыце мы будзем усе вучыцца. Чакаем такой-жа, як і падрыхтоўка, добрай і плённай работы на самым зьездзе.

Фабрычныя гудкі-сигналы да сканчэньня работы першай зьмены—сигналы збору на дэманстрацыю менскіх пролетараў у гонар зьезду. Да дому комасьветы сыякаюцца колёны. Варашылаўцы, комунараўцы, абутнікі, студэнты, піонэры—усе прышлі вітаць зьезд рабселькораў.

Залатымі іскрынкамі пераліваюцца праменьні сонца на масянжовым целе прыгожай доўгай істужкі—колёны фізкультурнікаў. А сама колёна—парад усіх газэт БССР, на чале з ЦО КП(б)Б „Зьвяздой“ і газэтай „Рабселькор“.

Адказны радактар „Зьвязды“—т. Будзінскі кароткай і моцнай прамовай ад імя Культпропу ЦК КП(б)Б і рэдакцыі „Зьвязды“ адчыняе зьезд.

Заля перапоўнена. На вуліцы каля дому комасьветы „барыкадныя баі“ за права ўваходу. Толькі некаторыя „аўладалі тэхнікай“ і пад носам контролю прабіраюцца ў залю.

Без параднасьці, проста і дзелавіта пачынае сваю работу зьезд. Слова даецца сакратару Цэнтральнага Комітэту камуністычнай партыі (большавікоў) Беларусі тав. Гею. Громам працяжных воплескаў сустракаюць рабселькоры тав. Гея.

Слова за словам, сказ за словам—большавіцкія думкі і формулёўкі кідае дакладчык у гущы дэлегатаў. Прамова яго—праграма большавіцкіх дзеяўняў, плян вялікіх бліжэйшых баёў за далейшыя перамогі соцыялістычнага будаўніцтва.

Уборачная кампанія, далейшы ўздым калектывізацыі, збожжа-загатоўкі і адначасовае разгортваньне сяўбы—ворыва пад зяб, поўнае выкананьне пляну прамысловасьці—ні аднаго прарыву, перабудова работы па-новаму, як паказаў правадыр партыі тав. Сталін—задачы, якія партыя ставіць перад рабселькорамі.

— Я думаю, таварышы, што другі Ўсебеларускі зьезд рабселькораў павінен пакласьці і пакладзе пачатак яшчэ больш шырокаму разгортваньню рабселькораўскага руху ў Беларусі і гэты рух, пад кіраўніцтвам нашай партыі, будзе зьяўляцца моцнай зброяй у барацьбе за сапраўды большавіцкія тэмпы работы ўсёй КП(б)Б, у барацьбе за поўнае выкананьне перавыкананьне ўсіх задач трэцяга, рашаючага году п'яцігодкі, у барацьбе за выкананьне задач пабудовы соцыялізму ў нашай краіне,—заканчвае сваю прамову—большавіцкі загад тав. Гей.

Зьезд вітае прадстаўнік Чырвонай арміі тав. Самавалаў. На зьездзе шмат ваенкораў. У адзнаку гэтага выносіцца пастанова: назваць зьезд—рабсельваенкораўскім.

Лепшыя ўдарнікі фабрык і заводаў перадаюць рапарты перамог. І калі рапартуюць рабкоры друкарні імя Сталіна—гавораць аб перамогах, паказваюць свае дасягненьні, ускрываюць недахопы, паказваюць лепшыя і кепскія брыгады, лепшых ударнікаў і „лепшых“ п'яніц і гультаёў. І калі прозьвішчы шкоднікаў соцыялістычнага будаўніцтва адно за адным па некалькі раз кідаюцца ў залю, здаецца, цьвікі заганыюцца ў гроб лжэўдарніцтва і рвацтва.

Даклады адказнага рэдактара ЦО КП(б)Б „Звязды“ тав. Будзінскага і загадчыка сэктару друку ЦК КП(б)Б, рэдактара газэты „Рабселькор“—тав. Курціка аб задачах рабселькораўскага руху, парткіраўніцтва ім, і ўдарніцтва ў друку—аналіз пройдзенага, шлях далейшай барацьбы.

Перасыпаючы даклад жывымі фактамі, тав. Будзінскі даказвае клясавую сутнасьць буржуазнага і соцыял-фашыскага друку, і ў параўнаньні з гэтым паказвае на тое, якую вялізарную творчую работу праводзіць наш камуністычны друк, які:

У буржуазных краінах цэмантуе і мобілізуе пролетарыят пад сьцягі камуністычных партый на „апошні рашучы бой“.

У нас, у СССР, пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі мобілізуе вялізарную творчую ініцыятыву пролетарыяту і працоўных мае гораду і вёскі на будаўніцтва соцыялізму.

Наш рост у наступных лічбах:

рабселькораў зараз—40.000 (замест 2.000 у 1924 г.); да 6.000 насьценгазэт; у 45 раёнах—раённыя друкаваныя газэты; на 30 прадпрыемствах друкаваныя шматтыражкі; сярэдні месячны тыраж газэт выявіўся з 66.000 у 1927 г. да 310.000 зараз,—толькі па адных цэнтральных газэтах. Яшчэ рыса: нам патрэбна 500 новых газэтных работнікаў—рабочых вылучэнцаў; ужо ў гэтым годзе газэтнае аддзяленьне камвузу пашыраецца да 175 чалавек—факты якія ў сваім дакладзе падае тав. Курцік.

Прыбыла „Правда“. Дэлегаты проста такі глынаюць кожнае слова артыкулу—ацэнкі нашай падрыхтоўкі да зьезду.

„Рабселькор“ арганізоўвае дзье шырокія нарады: прамысловую—з удзелам усіх рэдактароў шматтыражак і дэлегатаў з прадпрыемстваў і сельскагаспадарчую—з удзелам рэдактароў раённых газэт і дэлегатаў з колгасаў, саўгасаў і г. д.

На нарадах госьці з украінскай дэлегацыі перадаюць вопыт першай у СССР цэхавай штодзёнкі на заводзе „Серп і молат“ (Харкаў) і штодзённай палявой газэты (Нова-Украінскі раён). Дэлегаты выказваюць думку: „добра было-б мець макет штодзённай палявой газэты“. „Рабселькор“ бярэ на сябе абавязак такіх макетаў даць. І праз дзень—дэлегаты атрымліваюць першыя тры тысячы (з ліку 12 тысяч заказаных) макетаў.

На трыбуне тав. Гусеў—загадчык сэктарам друку культу-пропу ЦК УсеКП(б).

Баявое прывітаньне „Правды“—кіраўніка рабселькораўскага руху—перадае тав. Ярмілаў.

Старшыня Саўнаркому тав. Галадзед перадае рабселькорам баявыя заданьні ўраду:

— Партыяй і рабочай клясай вы, таварышы рабселькоры, вылучаны і пастаўлены на перадавыя пазыцыі разгорткага соцыялістычнага наступленьня, на перадавыя пазыцыі ў клясавай барацьбе. Не адступайце з гэтых пазыцый, на-большавіцку змагайцеся за прасоўваньне наперад узмоцненымі тэмпамі, ідзеце наперад стройным пераможным маршам і мы канчаткова пераможам.

Пераходзім да сэкцыйнай работы—стрыжаню зьезду. Удумліва прапрацоўваюць дэлегаты проекты тэзісаў. Пункт за пунктам, дадатак за дадаткам дапаўняюць яны тэзісы—праграмы сваёй барацьбы за новыя перамогі на фронце соцыялістычнага будаўніцтва, 3 поўнай нагрузкай працуюць сэкцыі. І гэта ня дзіва. Сэкцыі ўступілі ў соцыялістычнае спаборніцтва. Чыгуначная арганізавала рэйд, на якім практычна правярала пункт за пунктам жыцьцёвасьць тэзісаў. Яна выклікала на спаборніцтва ўсе іншыя сэкцыі, большасьць з якіх арганізавала такія-ж рэйды.

Дрэваапрацоўчая сэкцыя, абгаварыўшы выклік чыгуначнай, высунула сустрэчнае патрабаваньне аб перавозках лесу, аб сваячасовай падачы вагонаў на перагоны і г. д.

Сэкцыямі жывёлагадаўлі і тэхкультур праведзена сустрэча з прадстаўнікамі рэдакцый газэт „Рабселькор“ і Колгаснік Беларусі“ па радзе актуальных, практычных пытаньняў бягучай работы рабселькораў і друку, і асабліва перабудовы рабселькораўскага руху і задач правядзеньня ўборачнай кампаніі.

Аб'яднанае пасяджэньне зьезду сумесна з бюро ЦК комсамолу, прэзыдыумам Дзяржплану, прэзыдыумам БАН, прэзыдыумам Бел. МБІТ і сэкцыі навуковых працаўнікоў „аб перспэктывах разьвіцьця народнай гаспадаркі БССР на базе генэральнага пляну электрыфікацыі і задачах рабкораў“.

З захапленьнем слухаюць дэлегаты вобразны даклад старшыні Дзяржплану тав. Гольдбэрга, выступленьні прэзыдэнта БАН тав. Горына, профэсара чырвонасьцяжніка тав. Вольфсона.

Мільгаюць агеньчыкі будучых магутных электрастанцый на вялізарнай мапе БССР. Мацнее, наліваецца электронамі волі кожная зьвіліна мазгоў кожнага дэлегата—электронамі парывістага напружанага імкненьня да барацьбы і перамог варштатаў у саюзе з навукай і тэхнікай.

Апошні дзень. Сэкцыі падводзяць вынікі сваёй работы, аформляюць матэрыялы-рэйлаў, канчаткова зацьвярджаюць тэзісы. Дрэваапрацоўчая сэкцыя апошняе пасяджэньне, дзе зацьвярджаліся тэзісы правяла на заводзе „Дрэваапрацоўшчык“ сумесна з рабочымі вольнымі ў той час ад работы.

Напісаны „дагавор дружбы“ заключылі фотокоры з рабселькорамі. Яны сваёй падрыхтоўкай да зьезду зрабілі пачатак глыбокай непарыўнай сувязі з рабселькораўскім рухам. Яны ў першы-ж вечар па-опэрацыйнаму здолелі выпусьціць два нумары фотогазэты—„Фотокор“.

За ўвесь час выпушчана 7 зьездаўскіх і па адным сэкцыйным (у кожнай сэкцыі) нумары фотогазэты.

На чарговых бягучых задачах заважаюць увагу дэлегатаў старшыня ЦК КП(б)Б тав. Калнін, сакратар ЦК КП(б)Б тав. Шаранговіч.

Коротка дакладваюць сэкцыі аб выніках сваёй работы. 503 выступавшых у спрэчках з 610 дэлегатаў—яркая лічба актыўнасьці зьезду.

З вялізарным уздымам прымаецца адказнае прывітаньне баявому органу компартыі Нямеччыны—героічнай „Ротэ Фанз“ і яе рабселькорам. „Блізка-будучай савецкай Нямеччыне—Рот-Фронт, Рот-Фронт, Рот-Фронт“—падхапляе ўся зала апошнія словы прывітаньня.

А ўсьлед за гэтым бурная овацыя і стыхійна ахапіўшы ўсю залю „Інтэрнацыянал“ сустракаюць прадстаўніка камуністычнай партыі Заходняй Беларусі.

У напружанай цішыні заслухоўваюцца кароткія, баявыя, поўныя рашучасьці і упэўненасьці ў перамозе словы прадстаўніка падпольнай камуністычнай партыі Заходняй Беларусі і яе падпольнага камуністычнага пролетарскага друку.

Зьезд прымае пастанову аб заключэньні соцыялістычнай умовы з УССР на хутчэйшую перабудову рабселькораўскага руху, лепшае правядзеньне ўборачнай кампаніі, мобілізацыю рабочых і працоўных мас на ажыцьцяўленьне асноўных гаспадарча-політычных задач партыі.

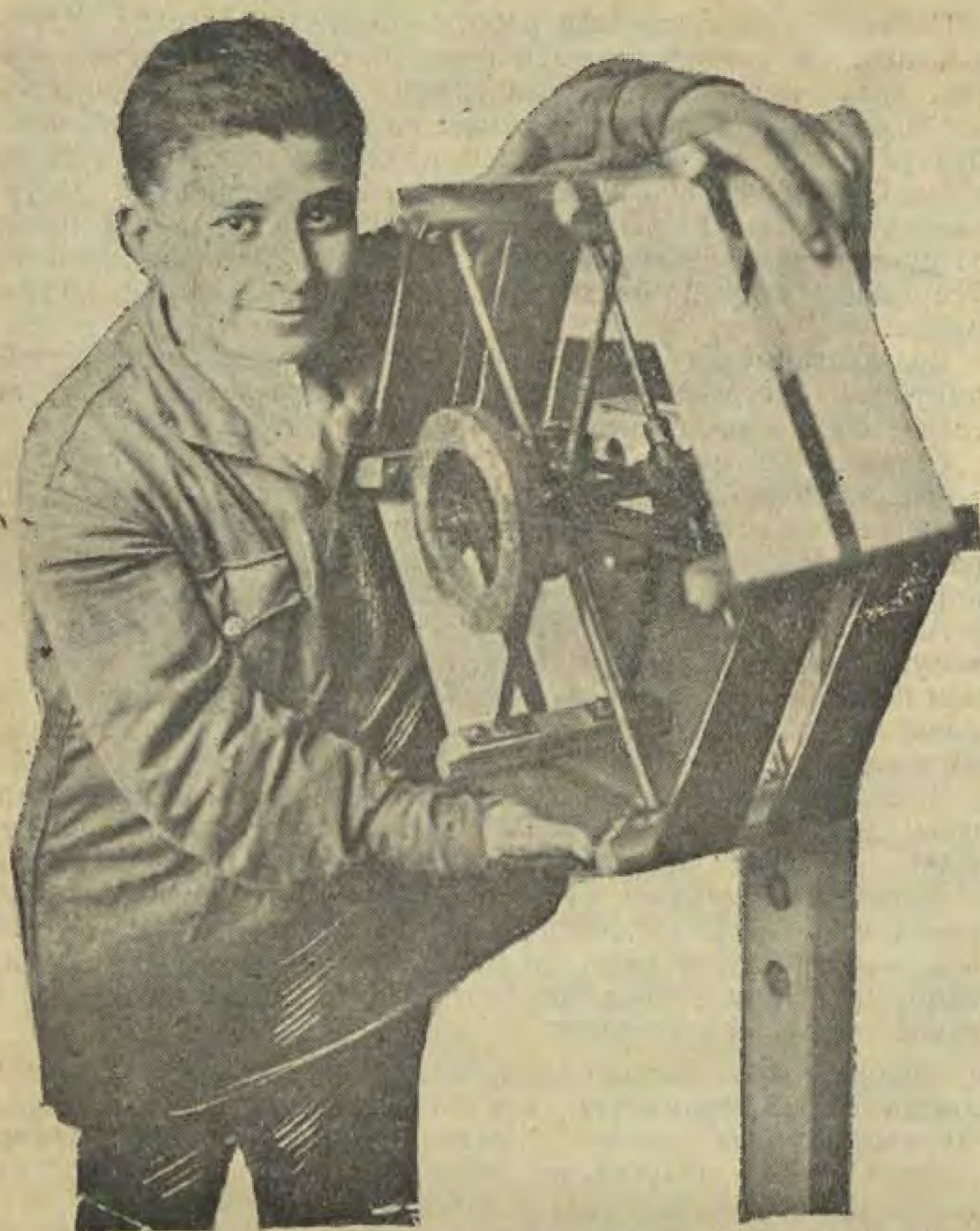
Тав. Будзінскі, зачыняючы зьезд, падагульвае яго работу:

— Зьезд—гэта ня самае цяжкае. Самае цяжкое ўперадзе. Яно—у найхутчэйшай перабудове рабселькораўскага руху, у ажыцьцяўленьні лэзунгу „кожны рабселькор—ударнік, кожны ударнік—рабселькор“, у штодзённым сыстэматычным партыйным кіраўніцтве рабселькораўскім рухам і нізавым друкам.

Пад знакам барацьбы за самыя высокія колькасныя і якасныя паказальнікі выкананьня ўмоў спаборніцтва з Савецкай Украінай, пад знакам той вялікай грунтоўнай зарадкі, якую даў зьезд, з узмоцненай воляй і энэргіяй да новых рашучых перамог у баёх за генэральную лінію партыі.—зачыняецца другі Ўсебеларускі зьезд рабсельваенкораў—„камандзіраў пролетарскай грамадзкай думкі“, зьезд адданы змагарам за практычнае ажыцьцяўленьне генэральнай лініі партыі.

М. Г.

З Ъ Л Ё Т Т Р Ъ Ц Я Й З Ъ М Е Н Ы

Н а р ы с Г. Х о м ч а н н і

За море синевольное,
За сто земель и вод
Разлейся, песня-молния
Про пионерский слёт.

У. Маякоўскі.

I

ДЗЕСЯЦЬ ТЫСЯЧ ПРЫШЛО ВІТАЦЬ
ПІОНЭРСКУЮ ЮНУЮ РАЦЬ.

На інакшаму гаманіў Менск 25-га ліпеня. Гаманіў плякатамі, оркестрамі рабочых дэманстрацый, бадзёрымі сьпевамі дзяцей, гучнымі „ура“.

Лічба 25 — выдатная ў слаўнай гісторыі піонэр-руху, Яна адчыніла другі Ўсебеларускі зьлёт трэцяй зьмены большавікоў. Яна прынесла ў пролетарскую чырвоную сталіцу 900 дэлегатаў двухсоттысячнай арміі ланіццаў. Таму ад раньня гаманілі вуліцы. Таму ўсюды зіхацелі прывітаньні. А пад вечар — ня лічыць, а кілёмэтрам мераць: без пачатку і канца, здаецца, цягнуўся рады дэманстрантаў. Бруку ня відаць Савецкай. Мора галоў, сыцягоў, лезунгаў.

Глядзеце:

Рабочыя ў спэцвопратках — з заводу проста.
Дэлегаты чырвонагальштучнікі ў сініх блюзках.

Не адрозьніш:

Усе, як адзін — форма аднолькавая.

Стройныя рады школьнікаў і дзяцей Менску.

— Куды?

— На стадыён!..

— Чаго?

— На зьлёт!..

На зьлёт ішлі тысячы. Ішлі для плённай працы, каб абгаварыць і вызначыць далейшыя шляхі двухсоттысячнай.

Два гады прайшло, як зьбіраліся. Толькі не на стадыёне. Яго яшчэ тады ня было. А цяпер ён дзесяць тысяч людзей,

што прышлі вітаць зьлёт, зьмясьціў на сваіх новых лаўках. Дзесяць тысяч!

Хв ліны бягуць шпарка. Асабліва на стадыёне. Неўзметку — пачатак. Трыбуну занята прадстаўнікамі розных арганізацый. Савецкая грамадзкасьць праз сваіх прадстаўнікоў пільна очыць за работай зьмены. Савецкая грамадзкасьць зьмену акружае большавіцкай увагай.

— Бо, — гаворыць, тав. Рацэвіч, — піонэр — арганізацыя выходзіць маладых большавікоў на канкрэтных героічных прыкладах барацьбы рабочае класы, на канкрэтным удзеле ў сацыялістычным будаўніцтве.

Толькі тады, калі ў горадзе адступала дзесяць, стадыён пачаў радзець. Зноў неселься сьпевы, „ура“. Трамваі ланіва перавозілі дэлегатаў у горад.

II

З ФАБРЫК, ЗАВОДАЎ РАБОЧЫЯ
ДЭЛЕГАТАЎ СУСТРЭЛІ ГОРАЧА.

— У мяне таксама піонэр ёсьць, — бегаче ішчэ недзе. Кепска ня будзе.

— А мая кватэра на Маскоўскай.

— Табе прыдзеца на трамваі езьдзіць, бо я аж за Кама-роўкай жыву.

Рабочыя горада сустрэлі дэлегатаў. Ды як-жа: інакш і быць ня можа. Дзевяцьсот дэлегатаў гэта ня многа.

— У рабочых усе-б зьмясьціліся. Дарэмна толькі яшчэ гасьцініцы займалі, — гаварылі піонэры, калі прыходзіла да размовы.

Часта ўспаміналі, сышоўшыся, як іх ветла сустракалі рабочыя. Тады найбольш пацешную „гісторыю“ расказваў дэлегат Яўхім Шварц.

— Мяне, кажа, падвалі да двух жанчын.

— Хадземце да мяне, — кажа адна.

— Дык ён-жа ўжо да нас прызначан, — перабіла работніца Юркава.

— А што вы там за асэсары такія? Дзяцей гурба!..

— Дык і ён з імі будзе, — дзержануўшы мяне за сарочку, адпаліла яна.

Я пашоў у кватэру Юркавых. А першая жанчына штосьці „запела“ сабе пад нос і, злосна махаючы рукою, шпарка пашла па тротуары. У сям’і Юркавых было два піонэры Бацька — комуніст. Праз некалькі гадзін я з імі піў салодкую гарбату.

— Вось як, таварышы, — заключыў Шварц, — дзе лепей: у рабочых ці гасьцініцы?

III

НА ЎСІХ ФРАНТОХ БУДАЎНІЦТВА
НАША ПРАЦА ЗЬЗЯЕ, ІСКРЫЦЦА.

Цёмна-шэры галоўны корпус унівэрсытэцкага гарадку!..

Спакойным выглядаў гарадок: студэнты разьехаліся. Дзевяцьсот парушлі супакой. Дэлегаты прышлі на дзелавую работу.

Дзіву даваўся выкладчык Міхал Антонавіч, які, здаецца, гармідару ніколі ня чуў:

— Няўсэдлівы народ!.. Гоман-жа які, хоць вату ў вушы закладай.

Міхал Антонавіч казаў правільна. Постаці дэлегатаў зьнікалі сярод высокіх залаў і карыдораў, рэзалі вушы гучныя сьпевы. Вясковыя дзеці спачатку сароміліся, ціснуліся каля сьцен, але потым пачыналі адчуваць сябе, як дома.

Сыгнал і ўсе на месцы. Напалатове алоўкі і блэк-ноты. Задача выслушаць даклады т. т. Гайдукевіча і Акуліка.

Кожны даклад з трыбуны пераліваецца ў запісныя кніжкі дэлегатаў.

Паўстае пройдзены піонэрскай арганізацыяй шлях. Ад барабаннага бою і маршыроўкі — да актыўнага ўдзелу ў сацыялістычным будаўніцтве. Ад барабаннага бою — да выкананьня сацыялістычных дагавароў.

Такі шлях пачаўся з першага Ўсебеларускага зьлёту. Цяпер ён выпрабаваны. Двухсоттысячная чырвонагальштучная армія ланіццаў расьце і загартоўваецца у клясавых бойках за сацыялізм. Усёй грамадзкасьці з трыбуны зьлёту яна разгортвае палітычныя дакуманты свае работы:

— Дагавор з Наркомземам і Белколгасцэнтрам.

— Дагавор з ВСНГБ.

— Дагавор трох арганізацый.

— Дзяржаўнае заданьне.

Вось над выкананьнем чаго працавала трэцяя зьмена. Вось аб чым яна гаворыць на сваім зьлёце.

Кожны дэлегат узброены рапортам. Кожны рапорт іскрыцца лічбамі перамог.

— У колгас уцягнулі 50 гаспадарак. Заславаі 100 пудоў. Ачысьцілі насеньня 2.000 пудоў!..

— На вытворчасці сабралі 40 прапаноў. Рэалізавана 35. Прагульшчыкаў выявілі 9...

Ды ўсяго не пералічыш. Мова рапортаў, мова дэлегатаў— адна мова. Яна кажа,

што—

піонеры мільёнамі дзіцячых рук у штодзённай рабоце дапамагаюць партыі і ўладзе;

што—

піонерская арганізацыя кладзе свае цагліны ў агульны мур сацыялізму.

І на сваім злёце змена вызначыла, на аснове падагульнення праробленай вялізарнай работы, новыя задачы і лічбы, якія будуць з уласцівым ёй энтузіязмам ажыццяўляць пры дапамозе ўсяе пролетарскай грамадзкасці.

IV

— ПАСТАНОВЫ ВЫКАНАЦЬ ЗЬЛЁТУ!
— ПІОНЭРАМ—УВАГА І КЛОПАТ!

На пяты дзень работы ў штаб па скліканьні злёту з'явілася работніца Кроль:

— Скажэце, калі ласка, дзе гэта піонеры дзеліся? Дэлегатаў няма...

— Ды яны сёння цэлы дзень у вайсковых лягерах знаходзяцца. А ўчора спартакіяда была... Што вы ня ведаеце?

— Не, ён мне якраз нічога не казаў: і як так.

Работніца супакоілася. Ёй казалі тут, што злёт вайскова-фізкультурнай работы аддае многа ўвагі— чаму праведзены і спартакіяда, і выхад у лягеры. Супакоеная жанчына ўцягнулася ў гутарку. Яна працягвала:

— Дзіўлюся я, ведаеце, з гасцей сваіх. У мяне два піонеры з глухіх вёсак. Але такія акуратныя. Чаравікі чысціць— і то на лесніцу выходзяць. Вечарам перад сном, хоць нядоўга, але пачытаюць газетку мне. Са мною, з мужам аб злёце пагутараць. Толькі пра лягеры не казалі... Добрыя дзеці, шкада толькі, што ехаць ім хутка. І тое кепска, што бачымся мала. Некалі ім.

Так. Дэлегаты ўвесь час былі заняты. Паседжаньні, экскурсіі, сустрэчы з рабочымі—усё гэта чаргавалася адно за адным.

Шэсьць дзён работы злёту зблізілі дэлегатаў. Разам хадзілі, разам працавалі—адзінай сям'ёй...

— Я ніколі не забуду злёту,—гаварыў у час адпачынку нявысокі піонер.

ЗА ВУЧОБАІ

— Мала самому не забыць,—дадаў дэлегат Шварц,—трэба, каб кожны дарослы ведаў аб ім і яго рашэннях.

Падышло яшчэ некалькі піонэраў. Зацягнулася жывая, дэлавітая гутарка. Але Шварц усіх спыніў. Ён вырваў з напалову сьпісанага блэк-ноту лісток і голасна прачытаў усяму атраду (злёт быў падзелен на атрады).

— Я, дзяткор і дэлегат злёту, Шварц Яўхім, абвешчаю сябе ударнікам па папулярызацыі пастаноў злёту сярод усіх дзяцей і дарослых. Выклікаю ўсіх піанэраў нашага атраду.

Далей слоў чуваць ня было, а толькі несліся гучныя, працяжныя воплескі.

М Ю Д А Ў С К І М А Р Ш

„Там за лесам,
там за перавалам..
Таварышы!

Ня гэтакай несёняю
будзем
грымець.

Малодосьць наша
Індустрыяным запалам
Уключана
ў будаўнічую
сець.

„Стаяла, думала..
Замры і давай
дарогу.

Маршамі
зьмераем
прастораў
далячынь.

Мы ставім мішэньню
паджарага
бога

І жарым
скрозь
сіль.

Хто там супярэчыць,
Трыножыць наш разьбег?—
„Штыхамі і карцечай
Цярэбім шлях сабе...

„Там за лесам,
Там за перавалам..
Там за перавалам
ноч і жах.

Там бізун гуляе
па старых і малых.
Грукаюць гарматы—
б-а-а-б-а-х.

У нас, у краіне саветаў
Расьце будаўнічы размах,
Мы крочым, мы йдзем па плянэце,
Мы мчымся агністай камэтай,
Праз холад, праз сьцюжу, праз вецер,
Да сонца, да яснае мэты.
У нас, у краіне саветаў
Расьце будаўнічы размах.

Рамзіны, Брыяны,—
Контры ўсіх парод,
Бачаць збудаваны
У нас завод, завод.
На палёх бязьмежных
Трактароў парад.
Бачыць, і драпежны
Завывае гад.

Але:—
Ад тайгі да Брытанскіх марэй,
На сушы й на моры плянэты
„Армія Чырвоная ўсіх мацней,
Армія Чырвоная Саветаў.
Маршамі
пройдзем
шляхі
да камуны

Праз Пірэні,
Вялікі акіяны.
Трубы, барабаны—грымець!
Грайце струны!—
„Мы, маладая гвардыя
Рабочых і сялян...

Сяргей Ракіта.

ОТТО ГРЫБЕЛЬ

РАНЕНЫ

НА БАРАЦЬБУ СУПРОЦЬ ІМПЭРЫЯЛІСТЫЧНАЙ ВАЙНЫ

НАРЫС
Р. КАЛЬТОШЭН

Палітычная атмасфера Эўропы ўсё больш і больш абстрактная. Ужо другі раз мы перажываем палітыку абкружэння, якая ў гэты раз накіравана на супроць Германіі, але супроць Саветскага Саюзу. Працэс Прампарты ў канцы мінулага году надта яскрава выкрыў мэтоды імперыялістаў, накіраваныя супроць першае ў сьвеце пролетарскай дзяржавы. Узмоцненая падрыхтоўка да вайны з боку Францыі і яе васалаў і звязаныя з ёй надзвычайныя эканамічныя цяжкасці, якія гэтыя краіны здолелі вытрымаць толькі на кароткі час, паказваюць на тое, што грозны момант пачатку новай сусветнай вайны набліжаецца. Ужо забыты мільёны трупаў апошняй бойні. Ужо ўвесь жах, уся роспач крывавай лаянкі народаў ператварыліся ў героізм. Яны ўжо адчуваюць сябе дастаткова моцнымі для таго, каб задушыць нават слабенькі пратэст супроць новых ваенных падрыхтовак, на што паказвае, напрыклад, забарона ў Германіі пацыфічнай ваеннай фільмы „На захадзе без пера-
ме. — Рэмарка.

Супроць гэтай ліхаманкавай падрыхтоўкі імперыялістаў да вайны неабходна мобілізаваць усе варожыя сілы, гэтыя сілы арганізаваць, каб актыўна выступіць супроць капіталістычных ваенных плянаў, пераблытаць іх і разбурыць.

Да сучаснага моманту надта мала звярочвалі ўвагу на прапагандыстычныя магчымасці мастацтва, ня гледзячы на тое, што значная колькасць мастакоў далі ў апошнія часы важныя каштоўныя працы антываеннага характару. Дагэтуль ня зроблена ніякіх захадаў, каб іх выкарыстаць на ўсё сто процантаў у барацьбе супроць ваеннай небяспекі.

Ва ўсякім разе неабходна аднак жорстка адрозніваць дыферэнцыяльны паасобных мастакоў у сэнсе іх светапогляду. Адны з іх, у якасці свядомых рэвалюцыянераў, паказваюць у сваіх творах ня толькі ўсю брыдоту вайны, але і яе карэньні ў капіталістычнай сістэме і выхад з апошняй шляхам барацьбы за пролетарскую саветскую дзяржаву. Другія зрабіліся супраціўнікамі вайны пад уплывам пачуцця і такім чынам, зьяўляючыся ў большасці выпадкаў цалкам апалітычнымі, усё такі вельмі блізка набліжаюцца да пацыфізму. Гэтую другую групу неабходна ўскалыхнуць, падштурхнуць да заняцця свядомай, актыўнай палітычнай пазіцыі. Іх таксама, як і ўсіх наогул мастакоў, неабходна пераканаць у тым, што развіццё мастацтва зараз магчыма толькі ў лягеры рэвалюцыйнага пролетарыату які змагаецца, які ў Саветскім Саюзе стварыў для сябе першую пролетарскую дзяржаву. Што загэтым і мастакам таксама неабходна выступіць на абарону гэтай рабочай дзяржавы. Раскол у мастацкім лягеры існуе ўсюды. У якасці спецыяльнага прыкладу прыводжу Дрэздэн. Не таму, што ў гэтым горадзе становіцца зьяўляецца асабліва спрыяючым — бо гэта не адпавядае сапраўднасці — але таму, што я асабліва найбольш знаёмы з Дрэздэнскімі ўмовамі.

Дрэздэн зьяўляецца асабліва цікавым прыкладам іменна ў тым сэнсе, што якраз тут у апошнім годзе нямецкія фашысты заснавалі сваю першую мастацкую фракцыю і пад іх пераможным уплывам знаходзілася кіраўніцтва выстаўкі вольнага мастацтва. Немагчыма было даць больш яскравага прыкладу таму, у якой меры фашызм няздольны будзіць творчыя сілы ў галіне мастацтва. Здавалася табе як быццам цябе перанеслі ў эпоху плюшавога мэблю і буржуазных цацак Вільгельмаўскай Германіі. Сухая поза — без зместу, без палёту. Усё той самы „герой“ Гітлер, аб якім добра вядома, што ён уцёк з Мюнхену ў 1923 г., калі там пачало пахнуць порахам. А побач дзяцінная романтика пералётных птушак даваенных часоў, як быццам

ніколі ня было ні пацігадовай сусветнай вайны, ні жудаснай пасляваеннай эпохі. Але і з тэхнічнага боку работа дрэнная. Галоўная мэта: свядомае ўніканьне заняцця якую-коледы пазіцыю ў адносінах да вострых пытанняў сучаснасці, свядомае жаданьне ўспіць масы, адцягнуць іх вочы ад новых капіталістычных ваенных махінацый, жаданьне палегчыць магчымасць, калі падыйдзе час, захапіць гэтыя масы нечакана.

Паміж свядомымі фашыстамі і рэвалюцыйнымі мастакамі разьмясьціліся ўсе астатнія напрамкі, якія мараць аб падвоблачных сферах, аб мастацтве для мастацтва. Побач з імі цэлы рад тых мастакоў, якія ў большасці балюча адчуваюць цяжкасці нашай эпохі, але хістаюцца. Яны бачаць і разумеюць усю жахлівую брыдоту сучаснага жыцця, яго бязвыхаднасць, яны таксама ўмеюць — нярэдка вельмі ўдала — перадаць гэта на-мастацку як з тэматычнага, так і з тэхнічнага боку. Але ўсё-ж такі. Яны баніца выйсьці на адзіны магчымы шлях, бо гэты шлях вядзе — страшна падумаць — у сферу палітыкі. А гэта яны па-старому лічаць парушэньнем святых правоў мастацтва.

Яны прыглядаюцца да барацьбы рабочай клясы ў якасці нерашуча настроеных спачувальнікаў. Яны не зразумеюць яшчэ

ОТТО ГРЫБЕЛЬ

Клеры 1916

што недастаткова быць назіральнікамі, нават такімі, што разумеюць справу, што неабходна стаць у яе рады і змагацца разам. З імі неабходна весці дыскусію, пераканаць іх, што іх творчасць мае зараз палітычны змест, выяўляе пэўную праўду, негатыўную пазіцыю, што гэтая пазіцыя, нават калі яны ня пойдучь па гэтым шляху паслядоўна аж да канца, зьяўляецца ня гледзячы на ўсе добрыя пажаданні, падтрыманьнем пануючай клясы.

Толькі мастакі-рэвалюцыянеры, якія актыўна змагаюцца, могуць паказаць сапраўды твар вайны, той вайны, якую адзіны з нямецкіх генэралаў прыраўняў, як вядома, да курсу курортнага лячэння. Толькі яны выкрылі сапраўдную сутнасць пасляваеннай эпохі з яе галоўнымі „героямі вялікай эпохі“ бездапаможнымі калекімі, ахвярамі бязвыходнай нэндзі. І перш за ўсё гэта толькі яны зразумелі закулісны бок вайны і тых, хто сапраўды зрабіў яе апошняй крыніцай сваіх даходаў. І гэта разуменьне вывела іх на адзіны шлях, шлях канчатковага знішчэння бязупыннае пагражаючай небяспекі: на шлях барацьбы супроць існуючага грамадзкага ладу, аж да канчатковай перамогі пролетарыату.

У фашыцкім лягеры ў галіне мастацтва адыгрывае галоўную ролю Вальтэр Гаш, які ў мінулым годзе пазнаёміў нас са сваім жанрам. Аднак карціна асабліва прышлася да смаку фашыстам. Яна называецца „Нямецкая раніца“. Сонца ўзыходзіць. У яго праменьнях разьвіваецца сыяг з кручаватым крыжам.

Трое маладых гітлераўцаў прыглядаюцца да сангіментальнага краіваду. Маленькія кветкі на пярэднім пляне надаюць замыслу яшчэ больш ненатуральны і фальшывы характар. Сапраўды не разумееш; калі тры героі вышлі падыхаць свежым паветрам раніцай, дык надзвычайна сьмешнай здаецца іх геройская поза, а калі яны ўдзельнікі сучаснага бою, дык наўрад ці мог бы так адкрыта разьвівацца сьцяг, бо тых, хто трымаў яго адразу-б прызналі кулі. Нават самі „героі“, ня глядзячы на ўсё свой герызм, наўраўна не захачелі-б быць дабравольнай мішэнню для супраціўніка. Такім чынам увесь замысел зьяўляецца агіднай фальшывай выдумкай, салодзенькай романтикай, што мае на мэце замаскаваць істотны твар вайны. З імперыялістычнай вайной знаёмыя нас Грыбель, чалавек, з якім ужо доўга знаём рэволюцыйныя пролетарыяты Германіі. „Знарад папаў“. Хто са старых салдатаў франтавікоў ня ўздрыгнецца ад жаху, успомніўшы пра тыя мінулыя жаклівай няўпэўненасці, калі вакол узрываюцца міны, што праз хвіліну могуць прынесці яму сьмерць або калечы, каго ня нудзіць пры ўспамінах аб тых грудях чалавечага мяса, што ва ўсё бакі разьлітаюцца па паветры пасля ўзрыву, аб крываваых рэштках людзей поўных жыццёвай цяплін, поўных надзей.

Ізноў перажываеш усё пекла вайны, калі бачыш акварэль „Клеры 1916 г.". Не, там не разьвіваюцца сьцягі, з якімі ў бой скрозь агонь ірвуча дабрахвотнікі, там у людзей на вуснах няма гімну ў гонар Германіі, але праклёны па адраце таго ладу, які заганае людзей у такое пекла. Романтичная легенда аб баі пад Лянгеморскам 1914 г., дзе дабрахвотнікі жа алі ісьці ў атаку пад гукі нямецкага гімну, ужо пасьпела разьбіцца ў шчэнт. Наадварот, шмат хто з гэтых дабрахвотнікаў, якія яшчэ толькі-што вышлі з дзіцячых гадоў, тады ў момант сьмяротнага жаху прызывалі матчына імя. Але маткі ня слухалі іх, бо яны самі дабрахвотны ахвяравалі сваіх сыноў на алтар разбойніцкай сыстэмы і з горадыню паглядалі на пашарпаных трупы сваіх дзяцей. „Клеры 1916 г.". Пад гранатым агнём разьлітаюцца на кавалкі самыя моцныя дрэвы. Пагібель захапляе без разбору здаровых і тых, што ўжо паранены. Зьнішчаецца ўсё да чаго яна дасягае. Траскочуць і ламаюцца санітарныя павозкі. Разрываюцца на шматкі іх седакі. Ляцэць забітыя з тварам перакрываеным грывасай пакуты, іх адубелыя пальцы выцягнуліся ўперад у барацьбе са сьмерцю. У апошні момант іх вусны раўлі ад болю і так захапіла іх сьмерць. Няма ў гэтым ніякай героічнай позы. Так паміралі „героі“.

А вось портрэт таго, хто быў толькі паранены ў гэтай цяжкай суматосе, каму ўдалося вырвацца жывым з гэтага жаклівага пекла. Ён пакідае фронт. На твары роўнадушша да ўсяго, што робіцца навакол. Магчыма яго яшчэ нагоніць які-небудзь зблуканы асколак знараду. Зьнішчэньне лютуе за яго сьпіной, даходзіць яшчэ да яго. Абадраны, у лахманах ён пакідае свой пост „героя“. З часовай перавязкі кроў цячэ па ілбэ, па твары. Цяжасць чалавека, чалавечая годнасць? Ды хто-ж зараз калюцца аб гэтым. Рані паляць агнём, нервы нацягнуты да апошняй ступені. Толькі адна думка завалодала мазгамі: ня думаць ні аб чым, адпачыць, адпачыць адпачыць.

А бацькаўчына будзе сьлязацца як магі хутчэй зрабіць яго здольным да геройскіх дзеянняў. Яна за гэты час, не пакладоўчы рук, працавала над гэтым. Навошта ж існуе родная навука? Шаноўныя вучоныя людзі спабарнічаюць паміж сабой у тым, каб лепш прыслужыцца кожны сваёй бацькаўчыне, кожны свайму роднаму, усемагутнаму Молёху—капіталу. Што там знарады са страшэннай выбухнай сілай, яны пусьцяць у ход усе сродкі фізыкі і хэміі. Электрычнасьць. Газ. Вось узрываюцца маленькія грэматы. Разыходзіцца навакол жоўтаваты дым. Паветра робіцца няпрыймальнае, салоджанага смаку. „Фосген“. Хутчэй націгвай процігаз. Спазыніліся. Выцякаюць вочы. Пачынаюцца ваніты. Не хапае паветра. Зараз ужо не патрэбны ні кулямёты, ні ручныя гранаты—сьмерць захапіла свае ахвяры. (Атручаная газам кулямётная каманда). А ў хвіліну зацішша „героі“ маюць нават час, каб разважаць аб тым, калі гэта і іх разарве граната або задушыць газ. Яны дрыжаць ад холоду. Адубелым, настрэшаным узрокам глядзяць салдаты ўперад насустрэча жаклівым сьмяротным перажываньням, якія падсцьцярагаюць іх кожную мінуту, кожную секунду. На чыю-ж гэта карысьць? Там у хаце амаль у кожнага жонка, дзіця, у аднаго майстэрня, другі працаваў ва ўстанове, трэці стаяў ля стайка.

Ня шмат-чаго мелі яны. Але былі людзьмі, карысталіся правам спадзяваліся на штосьці. А зараз. За што? (Магіла). Нават, мінула зацішша кі дзікім тыле. Не даюць успакаеньня. Патранташы, ручныя і тыя, за поясам, сьляды з нішчэньня навакол ніколі не даюць тэа-бывасці забыцца, дзе яны зараз. Калісьці дома ў мірныя чацкі яны чулі ня раз, як абывацелі сьпявалі на ўсялякія лады песню аб героі. Зараз героі—гэта яны, але геройства выглядае зусім інакш, чым у тыя часы. Ніякай вялічнасьці. На тварах заморанасьць ды абыякасьць, а ў вачох чытаеш адзінае жаданьне: каб толькі хутчэй канец.

І надышоў канец.. Усюды разьвіваліся яшчэ абрыўкі плякатаў: „Бацькаўчына ніколі не забудзецца аб сваіх героях“. Але ў сутарэньнях сядзелі тыя самыя героі, што на працягу чатырох год перанасілі пакуты, на працягу чатырох год абаранялі бацькаўчыну. Яны і зараз там сядзяць. Яны абаранялі бацькаўчыну, але былі яны для яе толькі аб'ектам драпежніцкага ўзбагачэньня і больш нічога. Рукі ды ногі пазбывала граната. І зараз сядзіць ён, бездапаможны герой на карачках у сваёй каморцы. Па сьценках разьвешаны ордэны і ганаровыя адзнакі. Ён атрымаў іх ад яго вялікасьці, кайзера, які схаваўся ў Дорне, ратуючыся ад гнева свайго народу. А там за вакном сутарэньня кіпіць жыццё, якое інваліду вайны ніякіх радасьцяў даць ня можа. Але Грыбель дае малюнак ня толькі гэтых вынікў вайны, не толькі нэндзы інваліда. Ён, у якасьці рэволюцыйнага, заглядае па-за кулісы „Патрыётызму“, замілаваньня да бацькаўчыны, усяго таго, што наогул называецца прыгожым сказам. Ён зразумеў сапраўдны лезунг: прыбытак перш за ўсё. І вось на пярэднім пляне іншага акварэльнага малюнку ён ставіць асьлепляга салдату. За яго сьпіной ён будзе капіталістычны сьвет з усёй яго магутнасьцю. А вось там далёка ў глыбіні зусім мізэрная фігурка капіталіста, што лічыць свае банкіоты. Навокол яго дапаможнікі і павы ўсёх адценьняў. Ніякай розьніцы паміж імі няма, ці то рабіны ці каталіцы або расійскія праваслаўныя папы. Усе яны марыонэтка ў баронаў індустрыі. Яны, выконваючы загад начальства, урачыста втаюць генэрала, што праяжджаў па моры чалавечых трупаў. А жанчына—пакуль яна маладая, проста тавар прызначаны для падтрыманы і асалоды драпежніка, а потым, які ўсё астатняе, звычайнае рабочае быццё. А калі каму-небудзь з абрабаваных прышло жаданьне выступіць на барацьбу супроць гэтай сыстэмы, дык на гэты выпадак стаіць на заднім пляне гатовы да паслуг прадстаўнік дзяржаўнай улады, пры дапамозе якога вінаваца непаракаў зьнікае ў турме, якой цяжкі корпус узвешаецца побач. А ў далёчынні дыміцца цэлыя Эссэны фабрык, сымбаль нашага часу. А з правага боку ўжо глядзіць з пагардай на ўсё гэтае нагромаджэньне пошласьці двуручніцтва рабочы, зашпілены ў салдацкі мундзір: яшчэ хвілінка, і ён нагоніць да чорта ўсю гэтую погань. Спробу выразіць сучаснасьць з усімі яе супярэчнасьцямі і паказаць выйсьце з гэтага становішча ў паўстаньні прыгнечаных супроць пануючай сыстэмы робіць Ганс Грундзіг. Ён нам пакідае рабочую дэманстрацыю ў момант яе зьверскага разгону паліцыяй, гэтым катом на службе ў пануючай клясы. На жаль, яшчэ мастак адчувае некаторыя цяжкасьці ў галіне кампазыцыі. Яму не ўдаецца яшчэ ахапіць такую вялізную масу. Але табе ўсё ж зразумева, як адкыта ўжо разгараецца бунт супроць паліцыі. Падыхаюцца сьціснутыя кулакі з пагрозай паліцыі, больш смелыя адзінкі ўжо хапаюць за лямцы, прабуюць сьцягнуць з коня палісмаваў. Карціна паказвае шлях, па якім ідзе пролетарыят ад дэманстрацыі да адкрытай барацьбы супроць пануючай улады.

Гэты шлях, шлях рашучай клясавай барацьбы, адзінае высьце з тупіка капіталістычнай сыстэмы, адзіны спосаб недапушчэньня да новай імперыялістычнай бойкі паказвае таксама апошняя карціна Грыбеля.—Інтэрнацыянал. Ідзе рабочая дэманстрацыя. Рабочыя цягнуць пролетарскую песню барацьбы: Інтэрнацыянал. З розных бакоў: з фабрык, з майстэрняў, з устаноў сабраліся яны і ствіглы магутны картэж. Дзесяці з-за гарызонту выплываюць усе новыя бясконыя рады. Пад націскам іх магутнага маршу нашчэнт разьлітаецца фашыцкая небасьпека. Надойдзе дзень, калі перад іх разгорнутым фронтам распадуцца капіталістычнае грамадства, а разам з ім зьнікне небасьпека імперыялістычнай вайны.

(Пераклад з нямецкае мовы).

ГУДУЦЬ, АНТЭНЫ

ФОТО-ЭЦЮД

УЛ. СЕМЯНЯКИ.

З О Л Ь

А Д Р Ы В А Н
З П Е С Ы

М. Б. Л І С Ь Ц І Н А В А

„А Г Н І П А Л Е С Ь С Я“

Песа „Агні Палесся“ напісана на тэму аб стрэкапытаўскім паўстанні на Гомельшчыне ў сакавіку 1919 г. Несьведомая частка чырвонаармейцаў Тульскае брыгады, сфармаваная пераважна з сялянства, незадаволеная кватэрнымі ўмовамі, дрэнным харчаваннем і абмундыраваннем, пад уплывам дзейнасці контррэвалюцыйнае падпольнае арганізацыі „Паўстанцкі комітэт Палесся“, а таксама спровокаваная шпіёнамі абяцанкай адпраўкі на дамох і інш.—узняла паўстанне над кіраўніцтвам старога афіцэра эсэра Стрэкапытава.

Горад Гомель апынуўся ў руках мяцежнікаў, якія пакінулі фронт. Ня маючы магчымасці звышчыць паўстанне ўласнымі сіламі, партыйнае кіраўніцтва, група камуністаў разам з чакістымі, інтэротай занялі готэль „Савой“, дзе парашылі абараняцца ад мяцежнікаў, у надзеі хуткага атрымання дапамогі з суседніх гарадоў.

Мяцежнікі пачалі бомбардыроўку „Савой“ і калі готэль быў амаль-што зруйнаваны, застаўшаяся ў жывых частка комунараў прымушана была здацца стрэкапытаўцам. Далей—шлях пакутаў, зьдэкаў, катаванняў.

Падасьпеўшыя з вакольных гарадоў чырвоныя атрады, рабочыя партызаны праз некалькі дзён звышчылі мянеж, але лепшыя змагары-комунары загінулі, зьверскі замучаныя стрэкапытаўцамі.

Аўтар.

Памяшканьне для салдат, казарма, пабітыя вокны, сылены з абабітай штукатуркай. Ложкі чырвонаармейцаў, вялікі стол. Некалькі чалавек ляжаць на ложках.

Галаў (устае з ложка і падыходзіць да акна). Вечер. Вясна на дварэ, а вечэр як увосень халодны... (Залеплівае газэтай дзірку і ідзе назад на ложка).

Міртаў. А сакавік вясеньні месяц?

Галаў. А ты думаў што?.. Вясеньні!..

Міртаў. Ну, не падобна на вясну.

Лірнец. На Беларусі вясна заўсёды позняя, балоты палескія пакуль прагрэе сонца, дык усе лёдам ад іх вее.

Суднік (нацягвае шыналь). Ціха, вы, чэрці, дыпер-жа мёртвая гадзіна.

Галаў. Як памрэш—тады будзе мёртвая, а цяпер жывая і мы жывыя.

Міртаў. Уначы пацукоў ловіш, ці якога ляду?

Суднік. Супакойцеся-ж вы, драць вашу маць...

Галаў. Вечэр на кастылёх на казарме ходзіць, а ён зад адставіў і ляжыць.

Лірнец. А вунь яшчэ адзін. (Паказвае на адзін з ложкаў).

Кузьма! А, Кузьма.

Кузьма. Ну, чаго ты?

Лірнец. Сьпіш?

Кузьма. Так... Крыху.

Лірнец. Ну, дык і сьпі. (Паўза).

Суднік. Нуда... (Паднімаецца з ложка).

Галаў. Падняўся?

Лірнец. Загаварыў?..

Суднік. Ды дзе чорта з два засьнеш, калі вы як гракі... Кгы... кгы...

Галаў. Атрымаў я ўчора пісьмо з дому.

Суднік. Ну?

Лірнец. Як там?..

Галаў (садзіцца на ложку, ногі пад сябе). Дрэнна там.

Лірнец. Дрэнна?

Галаў. Дрэнна, браткі... Вясна, пахаць... зямля прэе, гной... а граць няма каму, гной ваіць—сілы няма... Жонка штодня, пішуць, працуе, працуе-б'ецца, як рыбіна аб лёд... А... (Махае рукой). Жонка піша—моліць, просіць—прыедзь на прамілы бог, а тут—дзе-ж...

Лірнец. Прыедзь?

Міртаў. Прыедзь. Дзе-ж ты прыедзеш?.. Тут, чаго добрага, з дня на дзень на фронт папруць... Яшчэ пад куст куды заедзеш, або ў зямлю, а не дамоў...

Лірнец. Я тое-ж самае...

Міртаў. І ты... (з усмешкай). Ды што ты,—верабеі. Зьяцеў з гнязда—адна пакасьць засталася, а мы... Ну і ўсё...

Міртаў. Багатыр.. Не такі-ж я галадрапец, як ты. У мяне, ды і во (паказвае на Галава і Судніка). І ў іх тое самае... Зьяці з гнязда, дык дзеці з голаду паўміраюць, жонка ў рэску высахне.

Суднік. Ня то ў трэску, у зямлю ўвойдзе.

Кузьма (халодна). Э, так ужо і ўвойдзе... ваявалі людзі, ня мы адны—і жакі цэлыя былі.

Галаў. Ну, ты там...

Кузьма. Скажаў-бы другі проста: не хачу ваяваць, страх дамоў ахвота; жонка, думае другі, з кім-небудзь сьпіць.

Лірнец. А ты думаеш ня сьпіць? Далібог-жа сьпіць! Я сваю чапалу знаю: я знаю: я з дому, дык яна... фэрць... толькі хвост дугой.

Кузьма. А пачнеш так пра дом, ды пра жонку штодня гаварыць, дык і мершывяку захочацца дамоў... Ныльцэ гэта!

Міртаў! Дык я-ж і кажу—ня трэба ныць, плакаць (станоўцца ва ўвесь рост), а проста, рашуча гаркнуць усім разам—ня хочам ваяваць, адпускаяй, так вашу... дамоў... і ўсё. Што, ня праўду казаў падпольшчык той, арацель?.. А?

Кузьма. А фронт?

Галаў. Чорт з ім!

Кузьма. А рэвалюцыя?

Суднік. А што нам?

Міртаў (аглядаецца). Хай жыды паваяюць. А мы—даволі.

Кузьма. А нам ня трэба?

Міртаў. Паваявалі... Досыць... і германская, і японская, а цяпер дадумаюцца скорэ і кітайскую якую... Не, годзі!

Кузьма. Ваююць усе, брат. Мала ў нас... Ёсьць і юрэй... Яшчэ сколькі.

Суднік. Ат, прасі капейку...

Галаў. Чорта яны паваяюць... З нашымі бабамі на печы.

Кузьма. Эх... Вы. (Махае рукою). Усёроўна... сыяны не разаб'еш... Несьведомыя вы, хлопцы... Вось што тут... (Адыходзіць да свайго ложка).

Галаў. А ты сьведомы?.. Пфэ! (Плюе).

Міртаў. Даўно ты стаў такім?

Суднік. З якога часу?

Кузьма. Справа ня ў часе, а ў сьведомасці, у вытрыманасці (кладзецца).

Лірнец. Ну, годзе. (Разыходзяцца. Уваходзіць Карнач).

Галаў. Ты дзе гэта быў?

Карнач. Хадзіў... На горад.

Галаў. На горад?.. (З усмешкай глядзіць на яго)

Суднік (дастае са скрынкі гармонь). Скачы лепш, хлопцы! (Міртаў адыходзіць да вакна).

Лірнец. Грай! Паскачам...

Суднік (грае на гармоні).

Лірнец (да Карнач). Ну...

Карнач. Гну.

Лірнец. Паскачы... (Выбірае месца, скача, і няўмела прысядае, падае).

Карнач. Лоўка! (Сьмяецца).

Галаў. Маладзец! (плескае ў далоні).

Карнач. Эх... Вы... (Выходзіць).

Усе. Ну-ну... Карнач. Тупіі...

Міртаў (ад вакна). Пакажы ім, як скачуць у нас... не падкачай толькі.

Карнач. Музыка, грай весялей. (Усе абступаюць кругам).

Суднік. Гоп, кума, не журыся... (Наігрывае. Карнач пачынае скакаць, прыплявае).

Галаў. Лоўка, Цімох! Маладзец. Лоўка, Карнач!

Суднік. Дай я... крутну. (Выходзіць на круг. Уваходзіць Клок).

Суднік (перастае іграць). А-а-а, таварыш Клок.

Клок. Здарова, ваякі!

Галаў. Здароў!

Клок. Вяселіцеся?

Карнач. Нуду разганяем...

Клок (сьмяецца). Хе-хе. Нуду разганяеце... Занудзіліся? Хе-хе.

Лірнец. Скачам... Плачам... і...

Клок (садзіцца). Скачае... скачае, скачае — пакуль зануджаюць.

Суднік і Галаў. А што? Новае што-небудзь?

Клок. Што... (асьцярожна аглядаецца). Здаецца, усе свае? Карнач (паглядае на Кузьму нерашуча). Нібы ўсе.

Клок (амаль шопатам). Вас адпраўляюць на фронт. Хе-хе.

Суднік. На фронт?

Лірнец. На фро-н-т?!

Клок. На фронт... Гэтымі днямі... Сам чуў.

Міртаў. К чорту!

Клок. Супроць Пятлюры... (Ківае галавою). Ох, мала хто з вас адтуль вернецца жывы... Хе-хе... Мала...

Галаў. Чаму так?

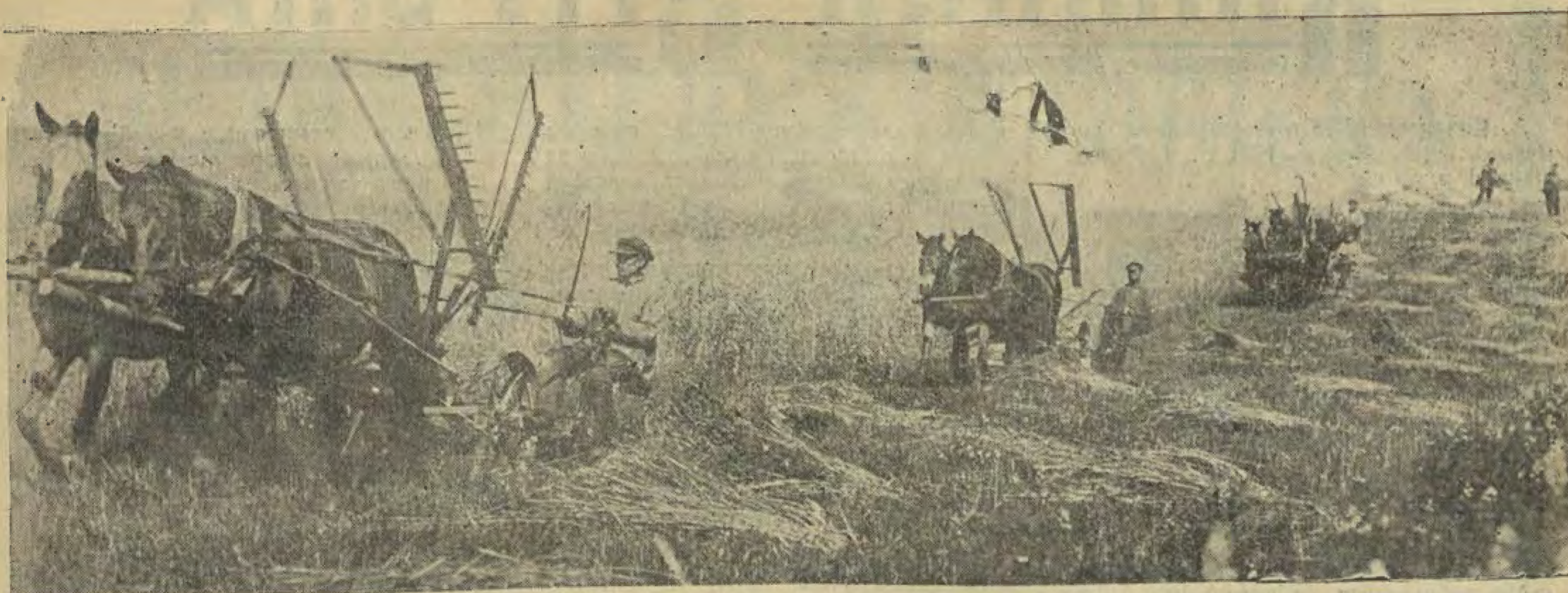

Суднік. А што?
Карнач. Хіба так страшна?
Клок. Ды што... Прапашчыя вы людзі.
Лірнец. А ты гавары што... Чаму?
Галаў. Можа пятлюраўцы прапашчыя, а ня мы.
Клок. Ды дзе там. У яго-ж... Ды на што нам ведаць.
Лірнец. Ну... ну...
Суднік. Кажы...
Міртаў. Кажы проста... Чаго цягнуеш.
Клок (з хітраватай усмешкай). Калі людзі, якія самі бачылі, што (аглядаецца), што ёсць у яго такая машына... Хе-хе... Ад француза прывёз.
Лірнец. Ад француза?
Суднік. Ды не перабівай.
Клок. Машына гэтая такая, што як пусьціш яе ў ход, дык людзі, як снапы, і кладуцца, і кладуцца, і кладуцца.
Усе. Ну?
Кузьма (саскаквае з ложка). Брэшаш!
Усе (агульны рух). Ну... ну... ты...
Карнач (з пагрозай). Ты... Кінь гэта!
Кузьма. Сволочы, палпальшчыкі! (ідзе на ложка).
Клок (збынтэжаны). Ну, дык цяпер... Хе-хе... Скажэце... А мне некалі...
Міртаў. А як астатнія (хоць ісьці) чырвонаармейцы?
Клок. Ведаюць.
Суднік (ціха). Быў і ў іх?
Клок. Хе-хе... Быў. Шкадуючы вас... Хе-хе... Дзе не пабудзеш.
Лірнец. Ох, ты... (шэпча на вуха Клоку). Глядзіце...
Клок. Можа даць вам што? Вы не зявайце...
Галаў. Дай (Клок даставае падкрысы некалькі раклімаў).
Наце... бярыце... (аддае) Палескі Комітэт кланопіцца аб вас...
Кузьма. Вон з казармы!
Галаў (падыходзіць блізка). Ты...
Кузьма. Я...
Галаў. Маўчы лепш!
Кузьма. Ніколі!
Галаў. А інакш... (сьціскае кулак). Ubачыш багародзіцу. (Усе насоўваюць).
Кузьма. Палохаеце?
Галаў. Папярэджаем.
Кузьма. Дарэмна. Я не адзін—нас многа, мільёны пралетараў і беднякоў!
Міртаў (ад вакна). Ідуць... (да Кузьмы). Глядзі-ж...
Уваходзіць Лебядзевіч, Кліменка, Бруевіч, і некалькі вайсковых, між іх: Малевіч, Чудзін — пазадзе Зіманаў.
Лебядзевіч (акідае вачыма памяшканьне). Тут крыху прастарней... Зьбірайце сюды чырвонаармейцаў.
Чудзін (Зіманаву). Заві з бліжэйшых кватэр.
Зіманаў. Слухаю. (Выходзіць. Клок хоча выскачыць за ім. Кліменка заўважае яго).
Лебядзевіч (да Бруевіча). Разлом, брат. Ні аднае казармы не засталася.
Бруевіч. Нічога, усё з часам абгонім.
Кліменка (да Клока). Эй!
Клок (аглядаецца). Я?
Кліменка. Ты, ты.
Бруевіч. Можа адзін з тых?
Лебядзевіч. А хто-ж.
Кліменка. Ты, грамадзянін, што тут робіш?
(Чырвонаармейцы пераглядаюцца).
Клок. Я... Прыходзіў да знаёмага тут...
Кліменка. (Ня зводзіць з яго воч). Да знаёмага? Падыйдзі-жа сюды. (Клок бокам падыходзіць).
Малевіч (хмурыцца, закурвае).
Кліменка. Да каторага-ж ты заходзіў?
Клок (верашуча). Да гэтага... паказвае на першага папаўшага пад руку Лірнеца.
Лірнец (сплоханы хаваецца за плечы)... Не... не... я яго ня знаю. (Клок аглядаецца на бакі).
Кліменка. Ага...
Міртаў (выходзіць наперад). Ён ходзіць да мяне, сваяк мне.
Кліменка (адціскае губы). Да цябе? (З усмешкай). Ён табе сваяк?
Міртаў. Сваяк.
Клок (узрадаваны). Ага... Ага, радня.
Кліменка (выцягваецца на ўвесь рост). Радня? (Грозна да Міртава). Ты што лжэш!
Кузьма (падыходзіць, спакойна паказвае на Клока). Вазьмеце яго.
Міртаў (спакойна Кліменку). Нісколькі.

Кліменка (Бруевічу). Памажы абыскаць. (Падыходзіць да Клока).
Клок. У мяне няма нічога.
Кліменка. Ubачым.
Клок (адступаецца назад). Што ж, гэта... (Паглядае на чырвонаармейцаў і камандзіраў) Братны?
Чудзін. У чым справа, таварыш Кліменка? Нашто кобыск?
Кліменка. Таварыш Чудзін! Не мяшайце.
Малевіч. Вы у нас, у казарме.
Кліменка. Ведаю. (Бруевіч абмацуе Клока).
Лебядзевіч. А вы ў нас у гордзіце... (Падыходзіць да іх). Я вам растлумачу... (Да Кліменкі). Рабі сваё. (Гутарыць ціха з камандзірам).
Кліменка. Дысцыпліны ў нас няма... Вось што (Бруевіч дае яму некалькі паперак, знойдзеных у Клока).
Кліменка (чытае іх).
Малевіч (гутарыць з Лебядзевічам). Гэта паклёп... Я ня веру. (Міртаў ціха выходзіць з казармы).
Чудзін. Я таксама.
Кліменка (да Клока). Ты арыштаваны! (Дае сьвісток).
Малевіч (моцна). Паклёп на нас.
Кліменка (шчырыцца). Паклёп, кажаце? (Кідае яму паперку). Прачытайце!
Уваходзяць два чырвонаармейцы: Яні і Чан-Фу.
Кліменка (паказвае на Клока, які стаіць увагнуўшыся). Завесьці у ЧК. Я скоро буду. (Чакісты выводзяць Клока).
Клок. Братны!
Кліменка (да камандзіраў). Дысцыпліны ў вас няма... (Да чырвонаармейцаў). А вы... (аглядаецца), дзе-ж ён... (шукае Міртава) няма ўжо... (Да чырвонаармейцаў). Ганеце ад сябе такіх сабак... Да добра вас не даведучь.
Малевіч (хмуры ходзіць на казарме, курыць).
(Уваходзяць чырвонаармейцы).
Зіманаў. Прывёў.
Чудзін. Мала.
Зіманаў. Ідуць там...
Малевіч (ціха). Папярэдзіў?
Зіманаў (таксама). Папярэдзіў.
Разыходзяцца. Чырвонаармейцы гутараць паміж сабою, а Кліменка, Лебядзевіч і Бруевіч—паміж сабою. Уваходзяць яшчэ чырвонаармейцы.
Чудзін. Можна пачынаць.
Лебядзевіч. Прашу, таварышы, увагі.
Чудзін. Ціха! (Чырвонаармейцы крыху суціхаюць).
Лебядзевіч. Мы сабралі вас сюды, таварышы чырвонаармейцы, каб абвясніць вам...
Галасы. Ведаем. Не падвядзем.
Чудзін. Ціха!
Лебядзевіч. Чырвонаармейцы! Да райкому дайшлі нядобрыя чуткі. (Чырвонаармейцы прыціхаюць). Паводзіны вашых дэлегатаў... варожасьць узаемаадносін... усё гэта паказвае нам, што сярод вас неспакойна. Вось такія суб'екты, як гэты, што толькі арыштавалі ў вас,—уюсяць паніку, разносяць розныя плёткі. Таварышы... прызываю вас. Цурайцеся такіх, ганеце іх. (Паміж чырвонаармейцаў чуваць стрыманы смех). Учора ваша камандваньне атрымала загад аб адпраўцы на фронт.
Галасы. Ня пойдзем! Адпраўляй дамоў! Абутак дай!
Кліменка. (Усхапляецца, грозна). Што такое!.. (Малевіч зносна крывіцца). (Да Чудзіна). Ускладаем на вас адказнасьць за палкі.
Голас. Няма чаго!
Чудзін. Ціха... (Аглядаецца на Малевіча і перагнуўшыся да яго нешта шэпча на вуха, той паводзіць бровамі і ўсьміхаецца).
Лебядзевіч. Чаго ўсе разам? Хто незадаволены чым—выйдзі і скажы. (Маўчаньне). Ну? што-ж?
Голас. Мы ўсе.
Лебядзевіч. Ня думаю... (Паўза). Загад вам абвешчаны. (Да камандзіраў). Заўтра наступленьне... Будзьце гатовы... А калі хто адмовіцца ісьці—будзе лічыцца дэзертырам, здраднікам, ворагам рэвалюцыі. (Маўчаньне). А з ворагам рэвалюцыі (моцна) вы ўсе ведаеце, як робяць тыя, хто кроў пралівае за рэвалюцыю.
Галасы. Дык мы ня тое... Што-б там як... Мы толькі ваяваць ня хочам.
Малевіч. Скончана. Больш ніякіх гутарак. (Чырвонаармейцы зьбіўлена паглядаюць на яго). Заўтра ўсе па сваіх батальёнах.
Чудзін (моцна). Камандзіры рот! Вы адказваеце за свае роты, заўтра выступаем.
Галасы. Як? Што такое? Назад павярнуў?
Чудзін. К парадку!..
Кліменка (ускаквае на лаву). Чырвонаармейцы!..
З а с л о н а

ПА КОЛГАСАХ

Жніво „Новы шлях“.

Фото Ляндзбэрга

Касьба „Трудавік“.

Фото Ляндзбэрга

Праполка „Першае Мая“.

Фото Ляндзбэрга.

Кніжная Вітрына

А. Бязыменскі—Стрэл (вершавая комедыя). БДВ., Менск—1931 г., 148 стар. Цана 1 р. 50 к.

Вядомая комедыя Бязыменскага вызвала значныя спрэчкі ў сучаснай крытыцы. Змест яе нескладаны: у трамвайным парку ідзе барацьба ўдарнай комсамольскай брыгады за палепшэнне вытворчасці, за індустрыялізацыю краіны. Усё старое, варожае, што і партыю і пролетарыят ганьбіць сваёю прыналежнасцю да іх, супроцьдзейнічае брыгадзе, даводзячы менш устойлівых маладых брыгадзіраў да самагубства.

Бязыменскі бічуе партбюрократаў, у якіх папера выела мазгі, для якіх папера ўсё, а жыццё нішто.

Але пабудаваная на прыніпах „Літ-фронту“ гэта комедыя не пазбаўлена раду буйных недахопаў.

Трэба падкрэсліць комсамольскі „авангардызм“ і той факт, што барацьба з клясамымі ворагам і правам ухілам, які перад ім капітулюе, яўна падмяняецца ў гэце барацьбой з кар’ерызмам, з мяшчанствам розных „парт-цёткаў“. Схэматычнае спрашчэнства спараджае, арэшцеразбрываючую думку аб надзвычайнай лёгкасці барацьбы з адмоўнымі з’явішчамі.

Пераклад комедыі зроблены Юліем Таўбіным.

Платон Галавач—Спалох на загонах (аповесць). Менск, БелДВ.—1931 г., 180 стар. Цана 75 кап.

Новы твор Платона Галавача „Спалох на загонах“ паказвае, што аўтар шчыльна падыйшоў да актуальнейшай праблемы сённяшняга дня, праблемы сацыялістычнай рэканструкцыі вёскі.

Галавач падае вясну 1930 г., прылівы і адлівы ў колгасах, галавакружэнне ад поспехаў. Складаны пераплёт клясавай барацьбы на вёсцы глыбока ўскрыты аўтарам.

Галавач паказвае кіруючую ролю рабочых гораду і партыі. Цікавым з’яўляецца тое, што праблема суадносін кіраўнікоў колгасным рухам—рабочых гораду і асноўнай масы колгаснікаў—паказана як нізкая штодзённая работа рабочай брыгады і кіраўнікоў колгасам.

Колектывізацыю ён паказвае так, што з аповесці арганічна выплывае ідэя канчатковай перамогі колектывных форм зямлякарства над індывідуальнымі.

Гэты твор з’яўляецца лепшым творам аб колектывізацыі ў нашай пролетарскай літаратуры.

Г. Уэльс—Першыя людзі на месяцы. БДВ, Менск—1931 г., 144 стар. Цана 55 к.

Гэта кніжка належыць вядомаму ангельскаму буржуазнаму пісьменніку Г. Уэльсу. У ёй апавядае аб фантастычным падарожжы вынаходца Кавора з таварышом на месяц. Перад чытачом прад’яўляецца пабудова балёну, палёт на месяц, першыя гадзіны на месяцы, сустрэча з селянітамі (жыхарамі месяца), першае з імі знаёмства, бойкі, і нарэшце зварот аднаго з падарожнікаў назад на зямлю. Гэты роман прыдчыняе твар капіталістычнай няволі. У сваім фантастычным романа Уэльс прагаварваецца з значнай адкрытасцю аб існасці сучаснага, сапраўднага. Нават на далёкі месяц ён пераносіць асновы капіталістычнага ладу, самай агіднай няволі. Беспрацоўных на месяцы замаражваюць да таго часу, пакуль яны будуць патрэбны. Як бачыце, праблема беспрацоўя на месяцы вырашана надзвычай радыкальна. Нічога нельга прыдумаць лепшага, як замарозіць мільёны беспрацоўных, пакінуўшы іх на лепшыя часы для капіталізму. Фантастычная канцэпцыя Уэльса надзвычай ярка расчыняе рэчаіснасць капіталістычнай няволі.

Іоган Бэхер—Льюізіт або адзіная справядлівая вайна (пераклад з нямецкае мовы) БелДВ. Менск—1931 г., 396 стар. Цана 1 руб. 75 кап.

Іоган Бэхер—адзін з выдатнейшых нямецкіх пісьменнікаў-куністаў. Ягоны роман „Льюізіт“ мае ў сваёй аснове ўпэўніваючы даказанае палажэнне: толькі рэвалюцыйнае паўстанне пролетарыяту зможа вызваліць сусвет ад небяспечкі вайны.

Аб героях і іх лёсе гаворыцца мала. Іх біяграфічная лінія вядзецца толькі да ўступлення на фронт клясавай бойкі. Асноўнае не біяграфія чалавека, а біяграфія клясы.

Здарэнні—эпізоды вайны 1914—18 г.г.; падаўленне дэманстрацыі пры дапамозе танкаў, задушлівага газу; выбух новай вялікай вайны; захоп цэнтру вытворчасці атрутных рэчаў Эджвуду; рэвалюцыя. Больш усяго ў кнізе адведзена месца газу.

Ніяк нельга сумнявацца ў выбуху новых будучых імперыялістычных боек. І гэта кніга жорстка і ўпэўніваюча расказвае жыхару Эўропы аб лёсе, які яму прадстаіць. Гэтагістрыя Эўропы, Эўропы на мяжы бяздоння.

„Льюізіт“ прымушае чытача заняць пэўную пазыцыю. Іэта было, гэта ёсць, гэта будзе. Барацьба вядзецца жорстка. Што зробіш ты? На чым баку ты будзеш змагацца? падаючы праўдзівыя факты, пытае аўтар. Прыцягненне яго да судовай адказнасці буржуазным судом лепш за ўсё паказвае з кім аўтар, з кім ён заклікае ісці.

Яраслаў Гашэк—Швэйк за дзянішчыка ў фэльдкурата. БДВ, Менск—1931 года. Цана 20 кап.

„Прыгоды бравата салдата Швэйка“—самы выдатны твор вядомага чэскага пісьменніка Я. Гашэка. З’яўляючыся кульмінацыйным пунктам Гашэкавага гумару, ён уяўляе сабой таленавітую і надзвычайна насычаную бытавым матэрыялам сацыяльную сатыру на буржуазны лад, на яго мілітарыстычную і нацыяналістычную політыку. Аўтар выводзіць цэлы рад тыпаў, замалёваных з жывых людзей сучаснага буржуазнага сусвету, яго сацыяльнага ладу. Гашэк як-бы нічога

не падкрэслівае. Ён быццам весела апавядае і толькі. Але за гэтай вясёласцю хаваецца ядавітая сатыра і сьмех, які інады становіцца злосным і напоўненым нянавісцю да буржуазіі.

Гэта кніжка з’яўляецца толькі часткай сатырычнай эпопеі Гашэка. У ёй апавядаецца аб прыгодах Швэйка ў часе яго побыту дзянішчыком у фэльдкурата (вайскавага ксяндза). Гэты факт дае магчымасць аўтару паказаць усю ману рэлігіі і яе паслугачоў. Кніжка з цікавасцю будзе прачытана. Трэба толькі пажадаць хутэйшага выхаду ў свет твору Гашэка цалкам.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА 1931 ГОД

на часопісь літаратуры,
мастацтва і крытыкі

„УЗВЫШША“

ВЫДАНЬНЕ БЕЛДЗЯРЖВЫДАВЕЦТВА
ВЫХОДЗІЦЬ 12 КНІГ У ГОД

„УЗВЫШША“—друкуе мастацкія творы беларускіх і іншакраёвых пісьменьнікаў, шырока асьвятляе пытаньні поэзіі і наогул усіх галін мастацтва.

„УЗВЫШША“—жыва адклікаецца ў мастацкім слове на ўсе пытаньні політычнага, літаратурнага і мастацкага жыцця.

УМОВЫ ПАДПІСКІ:

на 1 год	6 р. —
на 6 мес.	3 р. 50 к.
на 3 мес.	2 р. 30 к.

АСОБНЫ НУМАР—80 кап.

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА: Менск, Савецкая, 79, усімі кнігарнямі, кіёскамі і ўпаўнаважанымі БДВ, ва ўсіх паштова-тэлеграфных канторах і крамахі спажывецкай коопэрацыі.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА на 1931

на адзіны ў БССР ілюстраваны двухтыднёвы часопіс тыпу лепшых ілюстраваных часопісаў СССР

Чырвоная Беларусь

ПАД РЕДАКЦЫЯЙ МІХАСЯ ЧАРОТА

У „Чырвонай Беларусі“ на працягу 1931 г. будуць зьмешчаны:

Апавяданьні:

Авалава, З. Бядулі, С. Баранавых, Іл. Барашкі, Вольнага, Тараса Гушчы, Цішкі Гартнага, Платона Галавача, Даўгапольскага, Міхася Зарэчнага, Ізбаха, Васіля Каваля, Элі Кагана, Р. Кальтофэн, М. Кальтофэн, М. Лынькова, Ліманаўскага, Р. Мурашкі, Маўра, М. Нікановіча, Нёманскага, Кузьмы Чорнага, Міхася Чарота і інш.

Пэмы і вершы:

А. Александровіча, Астапенкі, Янкі Бобрыка, П. Броўкі, М. Багуна, Алесь Звонака, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Крапівы, Максіма Лужаніна, Валерыя Маракова, І. Плаўніка, Юлія Таўбіна, Ізі Харыка, Ул. Хадыкі, М. Хведаровіча, Міхася Чарота, С. Шушкевіча і інш.

Нарысы і фэльтэтоны:

Бяліны-Падгаецкага, Бэндэ, Вольнага, Яўгена Жука, Цімоха Зарэчнага, Клімчука, Мікуліча, Васіля Сташэўскага, Шкадарэвіча, Хв. Шынклера.

Малюнкі і фото:

Ахрэмчыка, Азгура, Бразэра, Булычова, Вал. Волкава, Давідовіча, Кіпніса, Барыса Малкіна, Мазэлева, Ул. Сямянікі, Салавейчыка, М. Філіповіча і цэлага шэрагу раённых карэспандэнтаў.

Усяго „ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ“ ДАЕ Ў ГОД:

звыш 1000 фотоздымкаў, якія ілюструюць соцыялістычнае будаўніцтва СССР і БССР, а таксама замежнае жыццё, звыш 300 малюнкаў лепшых мастакоў, звыш 200 апавяданьняў, вершаў і нарысаў.

„Чырвоная Беларусь“ будзе высьвятляць:

самыя шырокія праявы жыцця, рэканструкцыйнага пэрыяду і магутнага наступу на ўсяму фронту вэскі, соцыялістычнага спаборніцтва і ўдарніцтва, змаганьне за пяцігодку ў чатыры гады, колектывізацыю сельскай гаспадаркі і інш.

Умовы падпіскі:

На 1 год		На 6 мес.		На 3 мес.		Асобны нумар каштуе	15 к.
р.	к.	р.	к.	р.	к.		
3	—	1	50	—	75		

Тэлефон рэдакцыі
17-00

Падпіска прымаецца:

усімі кнігарнямі, кіёскамі і ўпаўнаважанымі БДВ, усімі пашт.-тэлеграфіямі кантораў і крамамі спажыв. коопэрацыі.